

МАЛЕНЬКІ ШЕДЕВРИ ЛЕОНІДА ІСАЧЕНКА

Ісаченко Леонід. Хуго і Фігу. – Чернівці: Видавничий дім „Букрек”, 2009. – 224 с.

Пам’ятаю, з яким захватом та пієтетом читав у студентські роки книги видатних журналістів: Євгена Богата, Інни Руденко, Анатолія Аграновського, які аніскільки не поступалися прозі талановитих сучасників. Та й зараз, через багато років, час від часу залюбки беру в бібліотеці ті книжки, бо читаються на одному подиху – так, наче написані вчора. Адже справжня публіцистика, як і справжня література, – не старіє.

На жаль, тепер чогось подібного у книжкових крамницях практично не знайти. Та й звідки взятися таким книгам, коли журналістика наша, відверто кажучи, деградувала. Я, наприклад, майже не вмикаю телевізор і не читаю сьгоднішніх газет (за винятком кількох центральних та одного обласного видання), бо замість інтелігентних, інтелектуальних, цікавих, оригінальних, аналітичних матеріалів все частіше надібую на цинічні й недолугі „пасажі” сучасних борзописців – нахабних, неосвічених і продажних, котрі поняття не мають про совість та мораль. Саме тому й зникає довіра до журналістів – моя дружина Таня якось влучно порівняла більшість нинішніх писак-графоманів із тарганями, які всюди розносять інфекції...

Але, дякувати Богу, сьогодні я тримаю в руках книжку журналіста Леоніда Ісаченка – гарну, світлу, проникливу. І дивуюся – ніби сто років знав Льоню, стільки спілкувався з ним та, власне, не одну чарку у теплій компанії з „чернігівським буковинцем” випив. Адже він – наш, із Придесення, просто так склалося, що тривалий час мешкав у Чернівцях... Отож говорили-балакали, і я навіть не здогадувався, що в цього міцного, такого начебто безжурного чолов’яги – настільки тендітна й ніжна душа!

І як тут не погодитися з письменником та журналістом Миколою Гриценком, який у передмові так відгукнувся про творчість мого колеги: „Вона незвична. Ця книга. Незвичною є сама її з’ява в наш стрімкий, цинічний час. Вона, книга ця, для тих, хто вміє зупинитись, озирнутись, замислитись. Наскрізь пронизана яскравим променем цього часу, вона примножує добру українську традицію публіцистично-художнього письма, кращі зразки якого демонстрували Іван Франко, Ольга Кобилянська, Олександр Довженко, Олесь Гончар...”.

Микола Гриценко – сам чудовий стиліст, надзвичайно вимогливий до слова, не міг не відзначити очевидного – новаторства Леоніда Ісаченка, „який з великою любов’ю та обережністю незримо тримає кожне слово свого героя, зберігши його автентичність, наголос...”. Справді, це – не безликі, тривіальні фрази, стандартні, немов однаково обтесані колоди, а коштовні діаманти афоризмів, метафор та порівнянь.

У кожного головного персонажа книги – своя оригінальна філософія, власні неповторні думки. „Я любив провадити експерименти, – розповідає народний умілець Іван Григорович Голковський, що власноруч

відремонтував десятки церков та мостів. – Заходжу в топорівську чайну. Вся чайна за мій кошт п’є-гуляє. І так не раз, не два. Потім заходжу, беру бокал пива, сідаю в куток і сиджу. Там кумпанія, там. І ніхто не скаже: підходь, Іване, візьми, оно, чарку. Ніхто. Посиджу, посиджу. І не встаючи, кличу: ану, кок, принеси мені пляшку горівки, кусень крілика й пару помідорів! Дивлюсь, потяглися до мене люди. Розумієш, в чому справа? Отож-то й воно! Тож, який висновок? Сумний. Чому в нас такі люди? Час минає, а люди не міняються! Держава помінялась – і нічого не змінилось. Зовсім нічого. Все зосталось, як було. Ну, чому ми, в біса, такі дріб’язкові, чому наші гордість і гонор десь на самому споді, прикриті лахміттям?”.

Власне, навіть коли автор пише про печальне й, здавалося б, найбуденніше, його смуток – світлий. Він бринить, наче туго натягнута струна, лине кудись аж поза хмарами. І ти фізично відчуваєш оте вічне й високе, що переповнює душу. І звичайні жінки – літня прибиральниця Анастасія, яка працює серед вогнища культури, але стратегічний об’єкт її впливу незмінний і ось уже 21 рік вузькоспрямований – боротьба з лайном („З жіночим днем, Семенівно!”), і Марія (трохи сумні очі й не по-жіночому великі та шкарубкі руки) з 13-літнім сином в кімнатці обшарпаного гуртожитку („В той день, що вигадала Клара”), і самотня бабуся Галина Іванівна, що продає обабіч шляху лісові квіти й запашні віники для лазні („Запах конвалії”), і безіменна молодичка в старій куфайці на порожньому, стихлому базарі, котра так не метушливо і гордо торгує квасною капустою („У сутінки, перед Різдом”), – всі вони раптом перетворюються на мадонн – смертних, грішних, але від того не менш святих.

Я читав цю книгу уважно (її взагалі неможливо проглядати поспіхом), вдумуючись у кожну фразу. Написано ніби просто, але не банально. Не суєтно – ти буквально зримо відчуваєш свою чарівну присутність коло цих дивовижних і таких реальних людей, старанно вловлюєш усі навколишні запахи та звуки. Ти справді співчуваєш, але водночас і захоплюєшся житейською мудрістю, непоказною мужністю та зворушливою людяністю персонажів книжки.

„Автор свідомо обрав не модерновий, яскраво освітлений і доступний шлях до читача – він разом із своїми героями іде простою стежиною у вічних пошуках істини. Іде до Свого читача, – пише Микола Гриценко. – Його читач – людина вдумлива, совісна, непоказна, емоційна і вразлива. Таких дедалі стає менше. Але саме на таких людях тримаються навіть у найскрутніші часи Добро і Любов! Та, власне, й більшість героїв художньо-публіцистичних новел Леоніда Ісаченка і є такими людьми... Ось, здається ще вчора ти бачив їх на тролейбусній зупинці чи біля крамниці, чи просто очі в очі зустрічався на вулиці. Вони навколо нас. На жаль, в більшості не впізнані... Тим і цінною є ця книга. Бо в ній, наче невидимим ліхтариком, підсвічено обличчя простого, щирого українця, який на зламі епох і тисячоліть лишився гордим, унікальним, зберігши майже дитинною свою відкриту навстіж душу. Не відомо для кого більше – для себе, чи для нас?..”.

Вражають і розповіді автора про відомих співвітчизників. Причому журналіст спілкується з цими достойниками точнісінько так само, як і з іншими персонажами своєї книжки – на рівних. Однак – інтелігентно, ненав’язливо, довірливо. Так, ніби зібралися давні друзі, смакують кавою чи чимось міцнішим і задушевно пригадують найцікавіші подробиці зі свого трагікомічного життя. І, запевняю вас, тут є про що послухати!

Ось – багаторазовий чемпіон СРСР з легкої атлетики (який виступав поруч із такими легендарними спортсменами, як Володимир Куц та Валерій Брумель, і розмовляв з американським президентом Дуайтом Ейзенхауером), а нині – німецький підданий, котрий часом вмирає від ностальгії за такою то осоружною, то до сліз милою совдепією („Друга відлига Абрама Кривошеєва”), тут же – людина-оркестр Іларіон Богачик („Імітатор”), віртуозний музикант Олександр Сальников, який грав у ансамблі Анатолія Євдокименка „Червона рута”, акомпануючи Софії Ротару та Володимирі Івасюку, виступав у славетній „Смерічці” разом із Назарієм Яремчуком, тривалий час працював у кишинівському „Оризонті” (котрий тоді гримів на увесь СРСР), гастролював з Юрієм Богатіковим, Віллі Токаревим, родиною Преснякових, Штепселем і Тарапунькою („Перша труба”), а ось – класик нашої літератури, Герой України, Шевченківський лауреат Павло Загребельний – пристрасний, щирий, непосидючий, шляхетний, скромний – абсолютно позбавлений осоружної чиновницької пихи („Горить „фальсифікація”), і – щемкі спогади про студентів факультету журналістики Київського державного університету імені Тараса Шевченка, які за радянських часів колядували у видатних наших письменників: Михайла Стельмаха, Миколи Бажана, Ліни Костенко, Івана Драча, Дмитра Павличка, Леоніда Вишеславського, Леоніда Бровченка, у співачки Ніни Матвієнко, режисера Тимофія Левчука, університетських професорів Василя Яременка та Анатолія Москаленка („Добрий вечір, тобі...”).

Прочитаєте – і вже не зможете забути історію про палке кохання чернівчанки Катерини та радянського офіцера Володимира Різуна – майбутнього резидента Головного розвідувального управління, згодом – втікача і зрадника СРСР, заочно засудженого до смертної кари, розхитувача комуністичної системи, автора бестселерів „Акваріум”, „Криголам” та „Контроль”, опублікованих під псевдонімом Віктор Суворов, нині – законослухняного громадянина Великобританії. Причому розповідь звучить із перших вуст – моєму колезі вдалося поспілкуватися в Чернівцях з 48-річною Катериною Степанівною, яка досі не може без хвилювання пригадувати свій бурхливий роман з чоловіком, котрий так змінив усе її життя („Їхній шлюб заборонило ГРУ”).

Сподобалася мені й новелка „Хуго і Фігу”, яка дала назву усій книжці: „Вона прокинулася раптово. І закам’яніла. Замість розімкнути очі, так стисла повіки, що голова пішла обертом, і сама вона, немов несамовито сковзаючи з високої гори на широких гірських лижах, раптом заточилася навznak, лижі розлетілись обіруч, її розпікало колючками морозу і снігу, а вона лежала неперушно у заметі і не знала – чи жива, а чи вже мертва. Але то тільки

знесамовитіла уява. Вона лежала не в заметі і не на високій горі, вона лежала в чужому ліжку і пекло її не колючим холодним снігом, а доторком гарячого, але чужого та неприємного тіла.

„Боже праведний, невже це я? Невже це зі мною? Невже це трапилось?” – гарячково думала Катерина, 32-річна жінка, першого січня, року, що тільки-но настав, десь о шостій, а, може, уже сьомій годині ранку. Вона боялась поворухнутися. Вона боялась дихати. Серце гамселило, здавалось, скрізь, по всьому тілу, від вух до п'ят”.

Заміжня жінка прокинулася поруч із ледь знайомим мужчиною, котрий користувався звабливими парфумами „Хуго”. А невдовзі зателефонував її законний чоловік Гена, що поїхав на заробітки до Португалії, й похвалився, що вчора на власні очі бачив великого Фігу – навіть взяв у нього автограф. Звісно, Гена мав на увазі кращого футболіста світу – Луїша Фігу, і ніяк не міг збагнути, чому в слухавці лунає істеричний сміх коханої дружини...

У книжці немало гарного, незлостивого гумору. Ось хоча б історія „Вівці мої, вівці” – про те, як доволі відомий у Чернівцях журналіст Арцишевський їздив у відрядження до буковинського села, аби написати нарис про місцевого чабана. Добряче почаркувавши там, кореспондент наступного дня неабияк потерпав від похмільного синдрому, тож спромігся вимучити лише частину матеріалу – три сторінки. Врешті-решт, аби прийти до тями, він хильнув дещицю оковитої, та навпаки остаточно розклеївся – заснув непробудним сном, схиливши голову на робочий стіл.

Угледівши таку халепу, журналіст Сосін благородно допоміг приятелеві – дописав його нарис, нафантазувавши своє, і здав до друку. „Наступного дня зрання прибігає Арцишевський: „Що буде, я ж статтю учора в номер не здав”. А Сосін йому газету з уже видрукованою статтею Арцишевського. Той читає, та як зацідить Сосіну у вухо. „Шо ти, гад, понаписував! Як він може ходити з вівцями по полонині і співати „Вівці мої, вівці”, коли він глухонімий!?”

Ось така книжка... Дякую, Льоню за подаровані хвилини щирої радості! Власне, мені час завершувати відгук, тільки не хочеться зайвого, гучного пафосу. Краще процитую талановитого колегу: „Понад три десятиліття Леонід Ісаченко виливає свою душу на газетний папір. Хтось з того робив вирізки і ховав до папочки, а комусь те знадобилося, аби розпалити камін. Бо то правда, що навіть найкоштовніша річ має лиш умовну ціну.

Що ж до Леоніда Ісаченка, то це його запізнила книжка. Її з'ява випадкова. Але слова в ній довгим часом пересіяні. І, можливо, те стане запорукою, що він, цей томик, ну, хоча би для вогню, але тільки не для мишей у вологому схроні”.

**Сергій Дзюба,
м. Чернігів**